

Araştırma Makalesi

“MODERN-PREMODERN” TARTIŞMASININ ÖTESİNDE İBN HALDUN

(20pt, Bookman Old Style)

Mehmet Kayapınar (12pt, Bookman Old Style)

Dr. Öğr. Üyesi, Haldun Üniversitesi (10pt)

akif.kayapinar@hu.edu.tr (10pt)

orcid: 0000-0000-0000-0000 (10pt)

Özet (10pt, Bookman Old Style, Bold)

10pt, Bookman Old Style, İtalik, İki Yana yash

Modern zamanlarda kendisine en yoğun ilgi gösterilen klasik dönem Müslüman düşünürlerinden biri olan İbn Haldun, aynı zamanda düşüncesinin konumuna dair hakkında en fazla görüş ayrılığına düşülen isimlerden de biridir. Söz konusu farklılaşmanın başlıca nedeni, İbn Haldun’un Mukaddime’de ortaya koyduğu düşüncesinin ne kendinden önceki bir disiplinler geleneğinin devamı olması ne de kendinden sonra bir gelenek oluşturmasıdır. Nitekim, özellikle Batı’da oldukça meşhur olan ve halen taraftar bulan bir yaklaşıma göre İbn Haldun Orta Çağ zihniyetine veya İslam kültür muhitine dahil edilemeyecek kadar “modern,” “bilimsel” ve “seküler” bir zihindir. Ne var ki daha yakından bakıldığında ve tarihsel bir perspektifle ele alındığında İbn Haldun’un düşüncesinin ne nispî özgünlüğü ne de bir geleneğe dönüşecek derecede taraftar bulamamış olması onu İslam düşünce geleneğinden kopararak Batı düşünce geleneğine eklemlenmeye yetecek bir gerekçe oluşturmaz. Her büyük düşünür gibi İbn Haldun da nihayetinde kendi zamanının ve içine doğduğu kültür dünyasının çocuğudur. Tarih yazıcılığı ve toplumsal-siyasal araştırmalar açısından İbn Haldun’un İslam düşünce tarihinin zirve ismi olması da bu gerçeği değiştirmez. İbn Haldun’un düşüncesinin gerek özgünlüğünü gerekse biricikliğini izah etmek için kolektif düşüncenin karakterini ve dinamiğini göz önünde bulundurmak yeterli olacaktır. Öte yandan temel unsurları itibariyle İbn Haldun’un düşüncesinin İslam varlık ve bilgi iklimi içerisinde kalması onun artık yaşamayan, müzelik bir düşünce olduğuna da işaret etmez. Tam aksine İbn Haldun’un toplumsal ve siyasal düşüncesi canlı bir yaklaşım olarak günümüzde alternatif paradigma imkanlarını içinde barındırmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İbn Haldun, Modern, Pre-Modern (10pt, Bookman Old Style, İtalik)

BEYOND THE “MODERN-PREMODERN” DISCUSSION OF IBN HALDUN

Mehmet Kayapınar

Dr., Haldun University

akif.kayapinar@hu.edu.tr

orcid: 0000-0000-0000-0000

Abstract

Ibn Khaldun, one of the Muslim thinkers of the classical period, who received the most attention in modern times, is also one of the names with the most disagreement about the position of his thought. The main reason for the differentiation in question is that the thought of Ibn Khaldun in the Muqaddimah is neither a continuation of a previous disciplinary tradition, nor a tradition after him. As a matter of fact, according to an approach that is quite famous especially in the West and still finds supporters, Ibn Khaldun is too "modern", "scientific" and "secular" mind to be included in the medieval mentality or the Islamic cultural milieu. However, when viewed more closely and from a historical perspective, neither the relative originality of Ibn Khaldun's thought nor the fact that it has found enough supporters to turn into a tradition does not constitute a sufficient justification for separating him from the tradition of Islamic thought and adding it to the tradition of Western thought. Like every great thinker, Ibn Khaldun is ultimately a child of his time and the cultural world into which he was born. The fact that Ibn Khaldun is the top name in the history of Islamic thought in terms of historiography and social-political studies does not change this fact. In order to explain both the originality and the uniqueness of Ibn Khaldun's thought, it will be sufficient to consider the character and dynamics of collective thought. On the other hand, the fact that Ibn Khaldun's thought, in terms of its basic elements, remained in the climate of Islamic existence and knowledge does not indicate that he is a museological thought that no longer lives. On the contrary, Ibn Khaldun's social and political thought, as a lively approach, contains alternative paradigm possibilities today.

Keywords: İbn Haldun, Modern, Pre-modern

Giriş (10pt, Bookman Old Style, Bold)

10pt, Bookman Old Style, İki Yana yaslı

Modern zamanlarda kendisine en yoğun ilgi gösterilen klasik dönem Müslüman düşünürlerinden biri olan İbn Haldun, aynı zamanda düşüncesinin konumuna dair hakkında en fazla görüş ayrılığına düşülen isimlerden de biridir. Söz konusu farklılaşmanın başlıca nedeni, İbn Haldun'un Mukaddime'de ortaya koyduğu düşüncesinin ne kendinden önceki bir disipliner geleneğin devamı olması ne de kendinden sonra bir gelenek oluşturmasıdır. Nitekim, özellikle Batı'da oldukça meşhur olan ve halen taraftar bulan bir yaklaşıma göre İbn Haldun Orta Çağ zihniyetine veya İslam kültür muhitine dahil edilemeyecek kadar "modern," "bilimsel" ve "seküler" bir zihindir. Ne var ki daha yakından bakıldığında ve tarihsel bir perspektifle ele alındığında İbn Haldun'un düşüncesinin ne nispî özgünlüğü ne de bir geleneğe dönüşecek derecede taraftar bulamamış olması onu İslam düşünce geleneğinden kopararak Batı düşünce geleneğine eklemlemeye yetecek bir gerekçe oluşturmaz. Her büyük düşünür gibi İbn Haldun da nihayetinde kendi zamanının ve içine doğduğu kültür dünyasının çocuğudur. Tarih yazıcılığı ve toplumsal-siyasal araştırmalar açısından İbn Haldun'un İslam düşünce tarihinin zirve ismi olması da bu gerçeği değiştirmez. İbn Haldun'un düşüncesinin gerek özgünlüğünü gerekse biricikliğini izah etmek için kolektif düşüncenin karakterini ve dinamiğini göz önünde bulundurmak yeterli olacaktır. Öte yandan temel unsurları itibariyle İbn Haldun'un düşüncesinin İslam varlık ve bilgi iklimi içerisinde kalması onun artık yaşamayan, müzelik bir düşünce olduğuna da işaret etmez. Tam aksine İbn Haldun'un toplumsal ve siyasal düşüncesi canlı bir yaklaşım olarak günümüzde alternatif paradigma imkanlarını içinde barındırmaktadır.

1. Birinci Düzey Başlık (10pt, Bookman Old Style, Bold)

10pt, Bookman Old Style, İki Yana yaslı

Modern zamanlarda kendisine en yoğun ilgi gösterilen klasik dönem Müslüman düşünürlerinden biri olan İbn Haldun, aynı zamanda düşüncesinin konumuna dair hakkında en fazla görüş ayrılığına düşülen isimlerden de biridir. Söz konusu farklılaşmanın başlıca nedeni, İbn Haldun'un Mukaddime'de ortaya koyduğu düşüncesinin ne kendinden önceki bir disipliner geleneğin devamı olması ne de kendinden sonra bir gelenek oluşturmasıdır. Nitekim, özellikle Batı'da oldukça meşhur olan ve halen taraftar bulan bir yaklaşıma göre İbn Haldun Orta Çağ zihniyetine veya İslam kültür muhitine dahil edilemeyecek kadar "modern," "bilimsel" ve "seküler" bir zihindir. Ne var ki daha yakından bakıldığında ve tarihsel bir perspektifle ele alındığında İbn Haldun'un düşüncesinin ne nispî özgünlüğü ne de bir geleneğe dönüşecek derecede taraftar bulamamış olması onu İslam düşünce geleneğinden kopararak Batı düşünce geleneğine eklemlemeye yetecek bir gerekçe oluşturmaz.

Doğrudan Alıntı: Bookman Old Style, 9pt, italik, sağdan ve soldan 1cm girintili)

"Modern zamanlarda kendisine en yoğun ilgi gösterilen klasik dönem Müslüman düşünürlerinden biri olan İbn Haldun, aynı zamanda düşüncesinin konumuna dair hakkında en fazla görüş ayrılığına düşülen isimlerden de biridir. Söz konusu farklılaşmanın başlıca nedeni, İbn Haldun'un Mukaddime'de ortaya koyduğu düşüncesinin ne kendinden önceki bir disipliner geleneğin devamı olması ne de kendinden sonra bir gelenek oluşturmasıdır." (Kayapınar, 2021:14)

Her büyük düşünür gibi İbn Haldun da nihayetinde kendi zamanının ve içine doğduğu kültür dünyasının çocuğudur. Tarih yazıcılığı ve toplumsal-siyasal araştırmalar açısından İbn Haldun'un İslam düşünce tarihinin zirve ismi olması da bu gerçeği değiştirmez. İbn Haldun'un düşüncesinin gerek özgünlüğünü gerekse biricikliğini izah etmek için kolektif düşüncenin karakterini ve dinamiğini göz önünde bulundurmak yeterli olacaktır. Öte yandan temel unsurları itibariyle İbn Haldun'un düşüncesinin İslam varlık ve bilgi iklimi içerisinde kalması onun artık yaşamayan, müzelik bir düşünce olduğuna da işaret etmez. Tam aksine İbn Haldun'un toplumsal ve siyasal düşüncesi canlı bir yaklaşım olarak günümüzde alternatif paradigma imkanlarını içinde barındırmaktadır.

1.1. İkinci Düzey Başlık (10pt, Bookman Old Style, Bold)

10pt, Bookman Old Style, İki Yana yaslı

Modern zamanlarda kendisine en yoğun ilgi gösterilen klasik dönem Müslüman düşünürlerinden biri olan İbn Haldun, aynı zamanda düşüncesinin konumuna dair hakkında en fazla görüş ayrılığına düşülen isimlerden de biridir. Söz konusu farklılaşmanın başlıca nedeni, İbn Haldun'un Mukaddime'de ortaya koyduğu düşüncesinin ne kendinden önceki bir disipliner geleneğin devamı olması ne de kendinden sonra bir gelenek oluşturmasıdır. Nitekim, özellikle Batı'da oldukça meşhur olan ve halen taraftar bulan bir yaklaşıma göre İbn Haldun Orta Çağ zihniyetine veya İslam kültür muhitine dahil edilemeyecek kadar "modern," "bilimsel" ve "seküler" bir zihindir. Ne var ki daha yakından bakıldığında ve tarihsel bir perspektifle ele alındığında İbn Haldun'un düşüncesinin ne nispî özgünlüğü ne de bir geleneğe dönüşecek derecede taraftar bulamamış olması onu İslam düşünce geleneğinden kopararak Batı düşünce geleneğine eklemlemeye yetecek bir gerekçe oluşturmaz.

Tablo 1 Tablo Başlığı (tablo, görsel, şekil altında, Bookman Old Style 9 pt, Bold)

Örnek Tablo			
Örnek veri			

Tablonun Kaynağı (tablo, görsel, şekil altında, Bookman Old Style 9 pt, İtalik)

Her büyük düşünür gibi İbn Haldun da nihayetinde kendi zamanının ve içine doğduğu kültür dünyasının çocuğudur. Tarih yazıcılığı ve toplumsal-siyasal araştırmalar açısından İbn Haldun'un İslam düşünce tarihinin zirve ismi olması da bu gerçeği değiştirmez. İbn Haldun'un düşüncesinin gerek özgünlüğünü gerekse biricikliğini izah etmek için kolektif düşüncenin karakterini ve dinamiğini göz önünde bulundurmak yeterli olacaktır. Öte yandan temel unsurları itibariyle İbn Haldun'un düşüncesinin İslam varlık ve bilgi iklimi içerisinde kalması onun artık yaşamayan, müzelik bir düşünce olduğuna da işaret etmez. Tam aksine İbn Haldun'un toplumsal ve siyasal düşüncesi canlı bir yaklaşım olarak günümüzde alternatif paradigma imkanlarını içinde barındırmaktadır.

1.1.1. Üçüncü Düzey Başlık (10pt, Bookman Old Style, Bold, İtalik, 1cm Soldan Girintili)

10pt, Bookman Old Style, İki Yana yaslı

Modern zamanlarda kendisine en yoğun ilgi gösterilen klasik dönem Müslüman düşünürlerinden biri olan İbn Haldun, aynı zamanda düşüncesinin konumuna dair hakkında en fazla görüş ayrılığına düşülen isimlerden de biridir. Söz konusu farklılaşmanın başlıca nedeni, İbn Haldun'un Mukaddime'de ortaya koyduğu düşüncesinin ne kendinden önceki bir disipliner geleneğin devamı olması ne de kendinden sonra bir gelenek oluşturmasıdır. Nitekim, özellikle Batı'da oldukça meşhur olan ve halen taraftar bulan bir yaklaşıma göre İbn Haldun Orta Çağ zihniyetine veya İslam kültür muhitine dahil edilemeyecek kadar "modern," "bilimsel" ve "seküler" bir zihindir. Ne var ki daha yakından bakıldığında ve tarihsel bir perspektifle ele alındığında İbn Haldun'un düşüncesinin ne nispî özgünlüğü ne de bir geleneğe dönüşecek derecede taraftar bulamamış olması onu İslam düşünce geleneğinden kopararak Batı düşünce geleneğine eklemlemeye yetecek bir gerekçe oluşturmaz. Her büyük düşünür gibi İbn Haldun da nihayetinde kendi zamanının ve içine doğduğu kültür dünyasının çocuğudur. Tarih yazıcılığı ve toplumsal-siyasal araştırmalar açısından İbn Haldun'un İslam düşünce tarihinin zirve ismi olması da bu gerçeği değiştirmez. İbn Haldun'un düşüncesinin gerek özgünlüğünü gerekse biricikliğini izah etmek için kolektif düşüncenin karakterini ve dinamiğini göz önünde bulundurmak yeterli olacaktır. Öte yandan temel unsurları itibariyle İbn Haldun'un düşüncesinin İslam varlık ve bilgi iklimi içerisinde kalması onun artık yaşamayan, müzelik bir düşünce olduğuna da işaret etmez. Tam aksine İbn Haldun'un toplumsal ve siyasal düşüncesi canlı bir yaklaşım olarak günümüzde alternatif paradigma imkanlarını içinde barındırmaktadır.

Sonuç (10pt, Bookman Old Style, Bold)

10pt, Bookman Old Style, İki Yana yaslı

Modern zamanlarda kendisine en yoğun ilgi gösterilen klasik dönem Müslüman düşünürlerinden biri olan İbn Haldun, aynı zamanda düşüncesinin konumuna dair hakkında en fazla görüş ayrılığına düşülen isimlerden de biridir. Söz konusu farklılaşmanın başlıca nedeni, İbn Haldun'un Mukaddime'de ortaya koyduğu düşüncesinin ne kendinden önceki bir disipliner geleneğin devamı olması ne de kendinden sonra bir gelenek oluşturmasıdır. Nitekim, özellikle Batı'da oldukça meşhur olan ve halen taraftar bulan bir yaklaşıma göre İbn Haldun Orta Çağ zihniyetine veya İslam kültür muhitine dahil edilemeyecek kadar “modern,” “bilimsel” ve “seküler” bir zihindir. Ne var ki daha yakından bakıldığında ve tarihsel bir perspektifle ele alındığında İbn Haldun'un düşüncesinin ne nispî özgünlüğü ne de bir geleneğe dönüşecek derecede taraftar bulamamış olması onu İslam düşünce geleneğinden kopararak Batı düşünce geleneğine eklemlemeye yetecek bir gerekçe oluşturmaz. Her büyük düşünür gibi İbn Haldun da nihayetinde kendi zamanının ve içine doğduğu kültür dünyasının çocuğudur. Tarih yazıcılığı ve toplumsal-siyasal araştırmalar açısından İbn Haldun'un İslam düşünce tarihinin zirve ismi olması da bu gerçeği değiştirmez. İbn Haldun'un düşüncesinin gerek özgünlüğünü gerekse biricikliğini izah etmek için kolektif düşüncenin karakterini ve dinamiğini göz önünde bulundurmak yeterli olacaktır. Öte yandan temel unsurları itibarıyla İbn Haldun'un düşüncesinin İslam varlık ve bilgi iklimi içerisinde kalması onun artık yaşamayan, müzelik bir düşünce olduğuna da işaret etmez. Tam aksine İbn Haldun'un toplumsal ve siyasal düşüncesi canlı bir yaklaşım olarak günümüzde alternatif paradigma imkanlarını içinde barındırmaktadır.

Kaynakça (10pt, Bookman Old Style, Bold)

(10pt, Bookman Old Style, İki Yana yaslı, 1,25 cm Asılı)

Eryılmaz, B. (2002), Bürokrasi ve Siyaset: Bürokratik Devletten Etkin Yönetime, İstanbul: Alfa Yayınları.

Eryılmaz, B. ve Eken, M. (1993), Kamu Bürokrasisi, İzmir: İzmir Ticaret Odası Yayını.

Fossestøl, K., Breit, E., Andreassen, T. A. & Klemsdal, L. (2013), “Managing Institutional Complexity in Public Sector Reform: Hybridization in Front-line Service Organizations”, Public Administration, 93 (2), p. 290-306.

Devlet Planlama Teşkilatı (2000), Kamu Mali Yönetiminin Yeniden Yapılandırılması, Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara: DPT Yayınları.
Tezler